

RERUM NOVARUM (Új dolgaink)

A Mecseki Munkástanácsok Szövetsége ünnepi megemlékezést tartott Pécsen a Megyeházán XIII. Leó pápa 128 éve írt enciklikája, a Rerum Novarum tiszteletére. A megemlékezést Dr. Óri László *alpolgármester* nyitotta meg. Megemlékezést tartott: Perényi József, a Mecseki Munkástanácsok Szövetsége elnöke, Dr. Ragadics Tamás Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskola docense és Dr. Vejkey Imre, országgyűlési képviselő, az Igazságügyi Bizottság elnöke.

Motto: Aquinói Szent Tamás (1226 – 1274) megfogalmazta: „**Állam az egymásra utalt személyek közössége.**”

A XIX. század közepén a nagy ipari forradalom hatására, óriási ember tömeg zsúfolódott össze a fejlődésnek indult nagy, ipari központokban. Ezen embereket a kényszer, a saját és a családjuk megélhetésének reménye vitte a gyárakba, üzemekbe. Ahol az embertelen kizsákmányolás, az egészségtelen, a munka biztonságának nyomait sem biztosító munkahelyek várták őket.

És akkor az élet egyéb területéről, például a megélhetésről, a lakhatásról még nem is beszéltünk.

A munkások az elégedetlenségük kinyilvánítására különböző egyleteket, munkásmozgalmi szervezeteket hoztak létre.

Ugyan akkor, munkások jogos elégedetlenségét kihasználva, különböző politikai mozgalmak, a szabadság és egyenlőség jelszavával érvelve politikai előnyt kovácsoltak maguknak. Gondolok itt a liberális-, a különböző baloldali-, és a kommunista politikai pártokra. Ezen politikai mozgalmak, hol tagadva, hol egyenesen hirdetve azt, egyház ellenesek voltak.

Gondoljunk csak az 1848-ban kiadott Kommunista Kiáltvány.

A keresztény politikai és a különböző szociális mozgalmak is látták, és tapasztalták a munkások katasztrofális szociális

helyzetét. Felismerték, hogy a szociális helyzet illetően, már tovább már nem tartható állapotát. Ugyan akkor, az egyház ellen meg kezdődött az úgynevezett „kultúrharc”. Ezért a klérus támogatta és segítette a különböző keresztény munkásmozgalmi egyesületek, szakszervezetek létrehozását.

Ebből az időből meg kell említeni Wilhelm Emmanuel Keteller mainzi püspököt, aki már 1865-ben sürgette a keresztény szakszervezetek alakítását.

Történetünk szempontjából jelentős és fontos dátum 1877. február 6. Ezen a napon Luigi Pecci bíboros, Perugia püspöke, kiadja a „**Kultúra és egyház**” című körlevelét. Ezen, körlevélben többek között beszél: a bűnös uzoráról, tisztességtelen nyereségről, a gyárosok túlkapásairól, túl hosszú munkaidőről, a nők és a gyerekek munkavégzéséről, a munkások testi és lelki igényeiről, vásár- és ünnepnap munkavégzésről és nem utolsó sorban a munka tisztességéről. A körlevélben felszólítja a fejedelmeket és a kormányokat, hogy a törvényhozás, a közigazgatás és a bírászkodás által, védjék meg a munkásokat, a testi-lelki kizsákmányolástól. Sokan azt mondják, nem nehéz felismerni benne a későbbi Rerum Novarum előíratat.

Miért fontos adat ez?

Azért mert Pecci bíboros-püspököt, a nevezett körlevél kiadását követő egy év múlva, vagyis 1878-ban február 20-án, a bíborosi konklávé pápának választotta. Pecci bíboros püspök a megválasztását követően **XIII. Leó** nevet veszi fel, tehát ő lett az a pápa akire több becenevet is akasztottak: többek között munkás pápa, szociális pápa néven is emlegették.

De még néhány fontos gondolat az előzményekről!

A munkások szociális helyzetének tarthatatlan állapota és az előbb említett keresztény mozgalmak hatására 1884-ben, a svájci katolicizmus fellegvárában Freiburgban megalakult a Freiburgi Unió. Hivatalos nevén " Nemzetközi Katolikus

Társadalomtudományi és Közgazdasági Egyesület". Amelynek tagja volt a magyar Eszterházy Miklós Móríc gróf is.

Az egyesület tagjai évekig tartó munkásságuk során társadalomtudományi és gazdasági tanulmányokat készítettek a szociális kérdés megoldására. XIII. Leó pápával többször találkoztak, aki nagy figyelemmel és örömmel fogadta a tevékenységüket.

1888-ban emlékiratot terjesztettek a pápa elé, amelyben a szociális kérdés katolikus szellemű megoldásának útját tárta fel, azzal a kéréssel, hogy körlevél formájában szóljon a kérdéstről. A tervezetük a következő kérdések filozófiai és teológiai tisztázását ajánlotta:

1.) az ember és a munka; 2.) a magántulajdon és annak használata; 3.) az állam szerepe a gazdasági és társadalmi életben; 4.) nemzetközi együttműködés a munkabér, a közkerölcs, a termelés kérdésében.

Három évvel a Freiburgi Unió emlékiratát követően **1891. május 15-én** XIII. Leó pápa közzétette a Rerum Novarum **(Az új dolgaink)** kezdetű enciklikáját.

A pápa nagyon jól ismerte, tudta és megértette a XIX. század végének társadalmi, gazdasági, politikai, és szociális problémáit. Azt is tudta, hogy az egyházon belül többen is ellenzik a téma körlevélben való közlését. Mivel a pápai megnyilatkozás, amelyik először és teljes egészében foglalkozik a munkával, a munkásokkal és a közjó fogalmával, a klérus elé is tükröt tart. Így, a történelmi távlatból bátran elmondhatjuk, hogy ritkán vált ki pápa szava olyan visszhangot mint a Rerum Novarum megjelenése váltott ki.

A jelentős viták ellenére és dacára ez lett az a pápai körlevél, amely megalapozta az egyház szociális tanításait és a keresztény szellemiségű szakszervezetek, egyesületek és pártok legitimitását és jövőjét.

A keresztény emberek megértették, hogy az evangélium szellemében megnyilvánuló egyház segítséget ad a világ dolgainak értelmezéséhez és megértéséhez. Segít eligazodni a társadalmi, politikai kérdésekben.

Az enciklika leggyakrabban idézett gondolatai:

- Az emberi természetén alapuló magántulajdon védelme.
- A fizikai munka értékének elismerése és védelme.
- A kommunisták által hirdetett fegyveres osztályharc elutasítása.

Összefoglalva elmondhatjuk, hogy a Rerum Novarum az evangélium üzenetéből kiindulva választ adott a kor sürgető kérdéseire. Rámutatott az egyház társadalomban betöltött helyére, szerepére és feladataira. Ezen belül is elsősorban a szegények, az elesettek, a kiszolgáltatottak érdekeinek védelmére.

Fontos megemlíteni, hogy az enciklika megjelenésének szinte minden nagyobb évfordulójára, a Pápák körlevélben emlékeztek meg. Ezen körlevelek közül fontos megemlíteni:

- 1931-ben XI. Piusz pápa által kiadott, Quadragesimo anno
- 1941-ben XII. Piusz pápa nem ad ki enciklikát az ötven éves évfordulóra, hanem összesen 19 úgynevezett karácsonyi rádióbeszédben fordul a világhoz,
- 1961-ben XXIII. János pápa által kiadott, Mater et magistra,
- 1981-ben II. János Pál által kiadott, Laborem exercens,
- 1991-ben II. János Pál által kiadott, Centésimus annus

kezdető enciklikákat, amelyek az adott társadalmi és politikai viszonyok között emlékeznek meg a Rerum Novarumra. Ugyan akkor tovább gondolja, és tovább értelmezi annak az útmutatásait.

Meghatározó kinyilatkozásnak tartom Centésimus annus záró gondolatát miszerint „Az egyház útja, az ember útja”. Az ember alatt nem az elvont embert érti, hanem a valóságos, a

történelemben élő embert értette.

Úgy gondolom egy röpke pillanatra be kell tekintünk az enciklika magyarországi történetébe is.

De mielőtt bármit is mondanék, sajnós ki kell jelentenem, 1945 után hazánkban a Rerum Novarum nem létezett. Azért nem létezett, mert nem lehetett róla beszélni! Érvényesült a proletárdiktatúra azon elmélete, hogy amiről nem beszélünk az nincs is!

Tehát Magyarországon közel ötven évig a körlevél kómában volt.

Nem akarta a hatalom, hogy a baloldali szociális maszlagnak olyan ellenfele legyen, amelyik a valóságos emberi életre, és az emberi természetre épül.

A Rerum Novarum Magyarországi történetéből elsőként meg kell említeni Prohászka Ottokárt, aki papként és majd püspökként is, nagy empátiával tekintett az elesettekre, a munkásokra. Nem csoda, hogy még az enciklika kiadása évében, mint az Esztergomi Szeminárium spirituálisa, megjelentette a „XIII. Leó pápa beszédei és levelei” című kiadványát, amely kivonatos formában már tartalmazta a Rerum Novarum gondolatait.

Meg kell még említeni Vass József székesfehérvári egyházmegyes papot, akit 1920-ban, mint Néppárti képviselőt előbb közéleti-, majd népjóléti miniszterré választanak. A Rerum novarum szellemében jelentős energiát fektetett a szociális kérdések javításába. Sokat tett például: hadirokkantak, vagonlakók, morbusz hungaricusnak nevezett TBC-ek betegek ellátásáért, árvaházak kialakításáért. Ezen kívül nevéhez fűződik a „Lex Vass”-nak nevezett egységes beteg- és nyugdíj biztosítási rendszer **OTI** kialakítása.

A II. világháború kirobbanásáig a magyar kormányok nagymértékben hagyatkoztak az egyház szociális tanítására, útmutatására. Sajnos a háborús évek a proletárdiktatúra feledtette ezen, tanokat.

A Rerum Novarum kiadásának száz éves évfordulójára, **1991-ben** a Kereszténydemokrata Néppárt modern fordításban, újból megjelentette az enciklikát. Ajánlva minden politikusnak, közéleti embernek, szomorú, hogy az illetékesek közül kevesen olvassák, kevesen tanulmányozzák ezt a máig érvényes útmutatást.

Azt is el kell mondani, hogy a **2012. évi I. törvény** (*munka törvénykönyve*) elfogadásakor a KDNP képviselői nem gondoltak, vagy talán nem is akartak az egyház társadalmi tanításainak alapművére.

Perényi József

Mecseki Munkástanácsok Szövetsége

elnök